

RECENZJE, NOTY, SPRAWOZDANIA

Maciej Serowańec, *Parlamentarne komisje do spraw europejskich*, Warszawa 2016, ss. 351

Autor pracy należy do najmłodszego pokolenia polskich konstytucjonistów, ale znany jest już środowisku naukowemu z wcześniejszego dorobku publikacyjnego (artykuły, referaty konferencyjne) i pozytywnej weryfikacji predyspozycji intelektualno-badawczych. Recenzowana praca dowodzi zainteresowań bardzo istotnymi problemami prawnoustrojowymi. Jak wynika ze wstępu, stanowi ona uzupełnioną wersję rozprawy doktorskiej, napisanej w toruńskim ośrodku naukowym pod kierownictwem prof. Z. Witkowskiego i recenzowanej – dla celów przewodu – przez prof. A. Bień-Kacałę i prof. J. Jaskiernię. Przytoczone nazwiska także stanowią przesłankę domniemania należytego poziomu pracy M. Serowańca, ale dobitnie trzeba podkreślić, że uważna lektura pracy w pełni to założenie potwierdza. Praca jest bardzo rzetelna i słusznie zapadła decyzja, by ją opublikować. Jest to pierwsza – samodzielnego autorstwa – książka Pana M. Serowańca, stanowiąca w polskiej literaturze przedmiotu znaczące osiągnięcie. Nie ulega też wątpliwości, że z racji tematyki pracy do jej wydania szczególnie predestynowane było Wydawnictwo Sejmowe, specjalizujące się w problematyce ustrojowej, zwłaszcza parlamentarnej. Recenzowaną pracę z pełnym przekonaniem rekomenduję wszystkim potencjalnym czytelnikom.

Autor nadał swej rozprawie tytuł: *Parlamentarne komisje do spraw europejskich*. Taki temat pracy, rozumiany jako problem badawczy, z całą pewnością zasługiwał na aprobatę. Proces integracji europejskiej pociąga bowiem za sobą istotne zmiany w systemach sprawowania władzy, wiążąc się przy tym z dostrzegalnym zjawiskiem tzw. deficytu demokracji

i próbami przeciwdziałania mu, tak więc wymaga pogłębionych analiz, w tym także z uwzględnieniem wymiaru „parlamentarnego”. Poruszona problematyka ma nie tylko wymiar praktyczny, ale w bardzo istotnym stopniu także prawny i teoretyczny. Z racji członkostwa w Unii Europejskiej jest to w każdym z wymienionych wymiarów problem bezpośrednio także i nas dotyczący – problem wewnętrzny, nie tylko zewnętrzny.

Mimo dużego znaczenia sygnalizowanej tematyki brak było w dotychczasowej literaturze przedmiotu opracowania całościowego, kompleksowego. Jak dotąd liczne były w literaturze jedynie pozycje typu artykułowego, stąd w różny sposób ograniczone i nietworzące zwartej monografii. Te analizy cząstkowe nie wyczerpały potrzeb badawczych. Recenzowana praca pokazuje, jak znacząca i obszerna problematyka ustrojowa oczekiwała wciąż na kompleksową analizę.

Jako cel naukowy swej monografii Autor wskazał przedstawienie, w aspekcie porównawczym, statusu prawnego parlamentarnych komisji do spraw europejskich i ich form oddziaływania na proces decyzyjny po wejściu w życie traktatu z Lizbony, co zawiera w sobie dwa istotne „nurty” analiz, wyeksponowane już w samym tytule rozprawy. Lektura tekstu upewnia przy tym, że nie chodziło Autorowi o realizację zadania jako tylko opisu, ale o analizę i syntezę w rozumieniu naukowym. Dodajmy też, że Autor należycie wywiązał się z tego zadania i cele badawcze zrealizował w sposób poprawny metodologicznie.

Gdy chodzi o założenia metodologiczne i charakter pracy, to Autor analizuje wyznaczoną problematykę w kilku wymiarach. Posługuje się metodą prawnodogmatyczną, prawnoporównawczą, historyczną i systemową. W pełni dostosowane są one do potrzeb i założeń pracy. Ujęcie historyczne konieczne było dla analizy genezy i ewolucji problemu, metoda dogmatycznoprawna niezbędna jest z uwagi na podstawy normatywne problematyki, założenie studium porównawczego zrealizowane zostało w pełni, a metoda systemowa pozwoliła na szereg ujęć w formie rozwiązań „modelowych” analizowanych organów i ich działalności. Autor ukazał też wymiar empiryczny omawianej materii. Założeniom tym odpowiada cały wachlarz źródeł, na których oparta została praca. Wykorzystanie tych źródeł jest solidne warsztatowo.

Wyzwaniom badawczym Autor podporządkował strukturę pracy. Poza „Wstępem” i „Zakończeniem” część merytoryczną rozprawy stanowi pięć rozdziałów. „Rozdział I” prezentuje koncepcje i kierunki rozwoju parlamentarnych komisji do spraw europejskich na tle postępującego procesu integracji europejskiej. Ma on więc charakter historyczny, w ujęciu chronologicznym ukazując kolejne etapy, zwłaszcza z uwzględnieniem tak istotnych cezur, jak Jednolity akt europejski, traktat z Maastricht, traktat z Amsterdamu. „Rozdział II” ukazuje współczesny kształt i pozycję prawną parlamentarnych komisji do spraw europejskich, w ich ujęciu formalnoprawnym i empirycznopolitycznym. Tu analiza pozwoliła Autorowi na sformułowanie rozwiązań „modelowych”, które wykształciły się w mechanizmach krajowych. „Rozdział III” przedstawia zakres i formy partycypacji parlamentarnych komisji do spraw europejskich w unijnym procesie decyzyjnym w świetle postanowień traktatu z Lizbony. Autor ujął tu nie tylko „tradycyjne” sfery aktywności tych komisji, ale i nowe – „polizbońskie” – tworząc łącznie katalog dwunastu form (obszarów) istotnych dla charakterystyki tychże komisji. Jest to ujęcie „przedmiotowe”, a nie „według krajów” członkowskich, co w tym przypadku lepiej służy jasności analiz. „Rozdział IV” – to transpozycja „symetryczna” (z „Rozdziału III”) na grunt polski, a więc status prawny komisji do spraw europejskich Sejmu i Senatu RP oraz formy oddziaływania na unijny proces decyzyjny. Rozdział ostatni (piąty) pracy zawiera problematykę międzyparlamentarnego wymiaru współpracy tychże komisji, w całej rozległej i zróżnicowanej siatce ich powiązań instytucjonalnych i funkcjonalnych.

Jak widać – podstawę podziału strukturalnego pracy stanowi kryterium problemowe, zdecydowanie uzasadnione. Równie uzasadniony jest aspekt chronologiczny w rozdziale pierwszym, jak i wyodrębnienie (w rozdziale czwartym) „polskiego” obszaru. Przyjęte zasady, jak i kolejność poszczególnych rozdziałów nie budzą żadnych zastrzeżeń. Prezentują się czytelnikowi jako przedsięwzięcie w pełni udane. Obszerność rozdziałów jest wręcz wyjątkowo harmonijna, poszczególne wątki wewnątrz rozdziałów przeanalizowane są w sposób logiczny, czytelny, w potrzebnych proporcjach. Warto także zaznaczyć, że „Wstęp” i „Zakończenie” pracy także mają znaczenie merytoryczne, a nie tylko formalne. Są one wprawdzie bardzo syntetyczne, zajmując po kilka stron, ale nie

mają charakteru lakonicznego. Dodajmy też, że poszczególne rozdziały wieńczy odpowiednie podsumowanie. Ocena merytoryczna pracy jest zdecydowanie pozytywna, bez zastrzeżeń, co pozwala uniknąć konieczności bardziej szczegółowego relacjonowania zawartości tekstu w samej recenzji. Szczegółowsze tezy pracy zawsze znajdują uzasadnienie w wywodach Autora. Poziom analiz merytorycznych świadczy bardzo dobrze o jego erudycji.

Gdy chodzi o stronę formalną pracy, to podkreślić należy nadzwyczajną skrupulatność Autora w zakresie źródeł i literatury. Autor „spożytkował” 10 aktów prawa unijnego, 78 aktów prawa krajowego (konstytucje, ustawy, regulaminy), 7 pozycji orzecznictwa sądów konstytucyjnych, 13 dokumentów dotyczących współpracy międzyparlamentarnej, 31 dokumentów COSAC (raporty i inne) i 34 strony internetowe. Wykaz literatury przedmiotu obejmuje 200 pozycji – monografie, studiów i komentarzy (w tym 90 polskich i 110 zagranicznych) oraz 130 pozycji artykułowych (60 polskich i 70 zagranicznych), 27 glos i opinii, 20 publikacji elektronicznych. Dane te prezentują dla ukazania szerokiego zakresu bazy źródłowej pracy. Język pracy jest jasny, poprawny. Praca zawiera solidne warsztatowo przypisy, często rozbudowane.

W odniesieniu do meritum rozważań należy podkreślić, że Autor bardzo trafnie stwierdza, że:

[...] komisje do spraw europejskich, działając jako *sui generis* izby parlamentarne, zastępują parlament w zakresie jego oddziaływania na unijny proces decyzyjny, stając się zarazem głównym partnerem rządu w europejskiej sferze aktywności organów państwa. Choć komisje do spraw europejskich nie przestają mieć charakteru organów pomocniczych parlamentu, to jednak ze względu na specyfikę podejmowanych problemów daje o sobie znać ich wysoka samodzielność w stosunku do izb parlamentarnych. W pewnym zakresie zastępują one wręcz izby parlamentarne w wykonywaniu ich kompetencji dotyczących procesu stosowania prawa w Unii Europejskiej.

Trudno więc o lepsze uzasadnienie dla konieczności szczegółowego rozpoznania i wagi ustrojowej problematyki. Praca stanowi więc realizację rzeczywistych potrzeb badawczych i potrzeb praktycznoustrojowych.

Dla zobrazowania materii warto tu przywołać wspomniany wcześniej katalog form (obszarów) aktywności partycypacyjnej parlamentarnych komisji do spraw europejskich w unijnym procesie decyzyjnym. Stanowią go mianowicie: a) procedury przekazywania komisjom do spraw europejskich informacji i dokumentów dotyczących Unii Europejskiej, b) uprawnienia kontrolne komisji do spraw europejskich wobec rządu w toku unijnego procesu decyzyjnego, c) rola parlamentarnych komisji do spraw europejskich w monitorowaniu postrzegania zasady pomocniczości, d) uprawnienia komisji do spraw europejskich w ramach traktatowej procedury sądowej kontroli przestrzegania zasady pomocniczości, e) udział komisji do spraw europejskich w mechanizmach oceniających wykonanie polityk Unii Europejskiej w dziedzinie „Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości”, f) formy partycypacji komisji do spraw europejskich w traktowanych procedurach zmiany prawa pierwotnego, g) udział komisji do spraw europejskich w krajowych procedurach wyłaniania kandydatów na niektóre stanowiska w Unii Europejskiej, h) rola komisji do spraw europejskich w procesie implementacji prawa Unii Europejskiej, i) formy oddziaływania komisji do spraw europejskich na system zarządzania gospodarką Unii. Szczególnie istotnym walorem ujęcia kwestii jest podejście prawnoporównawcze.

Pracę Macieja Serowańca należałoby rekomendować wszystkim zainteresowanym problematyką unijną i parlamentarną, zwłaszcza politykom, przedstawicielom pierwszej i drugiej władzy, dziennikarzom, studentom.

Andrzej Szmyt – prof. dr hab., Katedra Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Gdańskiego